

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ
ПАТРІОТИЗМУ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО
ШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ**

Микитчик Володимир¹, Кашуба Віталій²

¹Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту

²Національний університет фізичного виховання і спорту України

DOI: 10.32540/2071-1476-2023-2-051

Annotation

Introduction. Ukrainian society makes new demands on education, the main one of which is patriotic education, the foundation of which is the formation of a personality capable of making extraordinary decisions and effectively establishing relationships in a fast-moving reality. The issue of patriotic upbringing of students has always been an urgent problem. However, none of the studies touched on the issues of studying the attitude of physical culture teachers of general secondary education institutions to the formation of patriotism in children of primary school age, which determined the relevance of the chosen research topic.

The purpose. To study the peculiarities of the formation of patriotism in children of primary school age.

Material and methods. 48 physical education teachers of general secondary education institutions of the Dnipropetrovsk region were involved in an anonymous questionnaire on the Google Forms platform. The study was conducted in January-March 2023. Research methods: analysis and systematization of scientific sources on research issues, questionnaires.

The results. The analysis of the respondents' answers revealed that 91.7% believe that patriotic education of the younger generation makes sense today. Patriotic education of youth should begin from early childhood. At the same time, it is appropriate to use the means of physical education.

According to the respondents, the most effective forms of physical education are extracurricular mass sports activities (91.7%), physical education lessons (85.4%), health classes (60.40%), physical exercises and mobile games under the time of long (extended) breaks and in the mode of an extended day (47.9%), physical culture minutes and physical culture breaks during the day (45.8%), gymnastics before classes (29.2%), independent physical exercise classes (25%).

Among the respondents, 58.3% of teachers of general secondary education institutions study the origins of Cossacks and use game and competitive forms of physical exercises in combination with song or music in physical education lessons with children of primary school age; 39.6% also study the historical and cultural heritage of the Ukrainian people.

The respondents' unanimous affirmative answer was that the successful performances of Ukrainian athletes at the Olympic Games and World Championships contribute to improving the image of our country. This is an undeniable positive fact in the process of patriotic education of modern youth.

Conclusions. The results of the survey made it possible to study the peculiarities of the formation of patriotism in children of primary school age. The results of the questionnaire will serve as a basis for the theoretical justification of the innovative pedagogical technology of forming patriotism in children of primary school age in various forms of physical education to increase their national self-awareness.

Key words: patriotism, physical education, means, forms, Olympism, physical education teacher.

Анотація

Вступ. Українське суспільство висуває до освіти нові вимоги, головною з яких є патріотичне виховання, фундаментом якого є формування особистості, спроможної ухвалювати неординарні рішення та ефективно налагоджувати взаємини у швидкоплинній реальності. Питання патріотичного виховання у здобувачів освіти завжди були актуальною проблемою. Проте жодне з досліджень не порушувало питань вивчення ставлення вчителів фізичної культури закладів загальної середньої освіти до формування патріотизму у дітей молодшого шкільного віку, що і обумовило актуальність обраної теми дослідження.

Мета. Вивчити особливості формування патріотизму у дітей молодшого шкільного віку у процесі фізичного виховання.

Матеріал і методи. До анонімного анкетування на платформі Google Forms було залучено 48 вчителів фізичної культури закладів загальної середньої освіти Дніпропетровської області. Дослідження проводилось протягом січня-березня 2023 року. Методи дослідження: аналіз та систематизація наукових джерел з досліджуваної проблематики, анкетування.

Результати. Аналіз відповідей респондентів дозволив встановити, що 91,7% вважають, що нині є сенс у патріотичному вихованні молодого покоління. Патріотичне виховання молоді слід починати з раннього дитинства. При цьому доречним є застосування засобів фізичного виховання.

Найбільш дієвими формами фізичного виховання, на думку респондентів, є позашкільні спортивно-масові заходи (91,7%), урок фізичної культури (85,4%), години здоров'я (60,40%), фізичні вправи та рухливі ігри під час великих (подовжених) перерв і в режимі дня (47,9%), фізкультурні хвилини та фізкультурні паузи впродовж дня (45,8%), гімнастика до занять (29,2%), самостійні заняття фізичними вправами (25%).

Серед опитаних 58,3% вчителів закладів загальної середньої освіти на уроках фізичної культури з дітьми молодшого шкільного віку вивчають витоки козацтва та застосовують ігрові та змагальні форми фізичних вправ у поєднанні з піснею або музикою; 39,6% вивчають ще й історико-культурну спадщину українського народу.

Одноставною була стверджувальна відповідь респондентів у тім, що успішні виступи українських спортсменів на Олімпійських іграх та чемпіонатах світу сприяють підвищенню іміджу нашої країни. Це є беззаперечним позитивним фактом у процесі патріотичного виховання сучасної молоді.

Висновки. Результати проведеного анкетування дозволили вивчити особливості формування патріотизму у дітей молодшого шкільного віку. Результати анкетування будуть слугувати підґрунтям для теоретичного обґрунтування інноваційної педагогічної технології формування патріотизму у дітей молодшого шкільного віку в різних формах фізичного виховання для підвищення їх національної самосвідомості.

Ключові слова: патріотизм, фізичне виховання, засоби, форми, олімпізм, вчитель фізичної культури.

Вступ. Українське суспільство висуває до освіти нові вимоги, головною з яких є патріотичне виховання, фундаментом якого є формування особистості, спроможної ухвалювати неординарні рішення та ефективно налагоджувати взаємини у швидкоплинній реальності [13, 19]. Як вказують науковці, патріотичне виховання сприяє формуванню та розвитку такої особистості, якій буде притаманна висока національна самосвідомість, готовність до виконання громадянського та конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, незалежності й цілісності України, утвердження національного суверенітету держави [1, 20].

Питання патріотичного виховання у здобувачів освіти завж-

ди були актуальною проблемою, якою займалась С.Ю. Захарова [8], О.А. Кучер [11], Н.В. Москаленко, Н.С. Сороколіт, І.Х. Турчик [13], Н.С. Сороколіт [17, 18, 19] та інші. Так, різноманітні аспекти патріотичного виховання особистості знайшли своє відображення у працях з основ військово-патріотичного виховання [7, 14, 15, 16]; впровадження фізкультурно-масової діяльності у військово-патріотичному вихованні [9, 21] та у процесі військово-спортивних ігор [2, 10]. Питання національно-патріотичного виховання, заснованого на традиціях українського народу докладно висвітлені у працях В. Мірошніченко [12], О.Ю. Бондаренко [3] та інших. Проте жодне з наведених досліджень не розглядало питань

вивчення ставлення вчителів фізичної культури закладів загальної середньої освіти до формування патріотизму у дітей молодшого шкільного віку в різних формах фізичного виховання. Означене вище і обумовило актуальність обраної теми дослідження.

Мета. Вивчити особливості формування патріотизму у дітей молодшого шкільного віку у процесі фізичного виховання.

Матеріал та методи дослідження. До анонімного анкетування на платформі Google Forms було залучено 48 вчителів фізичної культури закладів загальної середньої освіти Дніпропетровської області. Анкетування проводилось протягом січня-березня 2023 року. Застосовувались наступні методи дослідження: ана-

ліз та систематизація наукових джерел з досліджуваної проблематики, анкетування.

Результати досліджень. Переважна більшість вчителів фізичної культури, які були залучені до опитування, мали стаж роботи у закладах загальної середньої освіти понад 20 років (25 осіб). Детальний аналіз педагогічного стажу респондентів наведено на рис. 1.

За гендерними відмінностями серед респондентів 72,9% виявились жінки.

Аналіз відповідей респондентів дозволив встановити, що 97,9% вважають, що в умовах військового стану актуалізується питання патріотичного виховання молодого покоління. При цьому 93,7% вчителів фізичної культури зауважили, що керівництво їхнього закладу освіти акцентує увагу на доцільності патріотичного виховання молоді під час освітнього процесу.

На питання анкети «Коли, на Ваш погляд, слід розпочинати формування патріотичного виховання молоді?» 91,7% вказали,

що з раннього дитинства; 8,3% зазначили, що у підлітковому та юнацькому віці.

Переважна більшість (91,7%) респондентів зауважили, що приділяти увагу патріотичному вихованню слід одночасно у сім'ї та у школі.

Певний блок питань анкети було присвячено визначенню питань формування патріотизму у дітей молодшого шкільного віку в сучасній системі освіти України. Так, 97,9% респондентів зауважили, що засоби фізичного виховання сприяють патріотичному вихованню молоді.

Більшість опитаних (93,7%) вказали, що заклад освіти, в якому вони працюють, регулярно займається патріотичним вихованням молоді, використовуючи фізичні вправи і рухливі ігри під час великих (подовжених) перерв і в режимі продовженого дня, а також змагання, зльоти, пов'язані з патріотичною тематикою. Регулярно беруть участь у даних заходах 85,4% з опитаних вчителів фізичної культури.

Нас цікавила думка вчителів

фізичної культури: за допомогою яких форм фізичного виховання можна формувати патріотичні почуття у дітей молодшого шкільного віку. На дане запитання анкети респонденти мали змогу обрати декілька варіантів відповідей. Так найбільш важливими виявились позашкільні спортивно-масові заходи (91,7%), урок фізичного виховання (85,4%), години здоров'я (60,40%), фізичні вправи та рухливі ігри під час великих (подовжених) перерв і в режимі дня (47,9%), фізкультурні хвилини та фізкультурні паузи впродовж дня (45,8%) (рис. 2).

Встановлено, що 58,3% опитаних на уроках фізичної культури з дітьми молодшого шкільного віку вивчають витоки козацтва та застосовують ігрові та змагальні форми використання фізичних вправ у поєднанні з піснею або музикою.

У той же час 39,6% вчителів фізичної культури зауважили, що вони разом із молодшими школярами досліджують питання історико-культурної спадщини українського народу (рис. 3).

Рис. 1. Педагогічний стаж респондентів, які брали участь в анкетуванні (n=48)

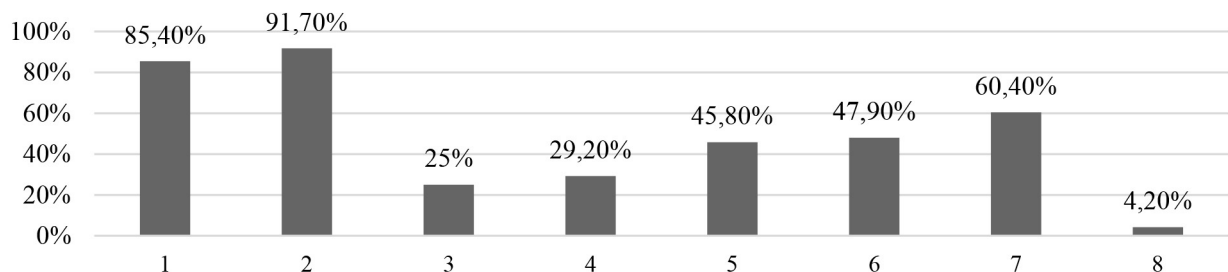

Рис. 2. Відповіді респондентів на питання щодо форм фізичного виховання, за допомогою яких є можливість формувати патріотично налаштовані почуття у дітей молодшого шкільного віку (n=48)

Примітки: 1 – урок фізичного виховання, 2 – позашкільні спортивно-масові заходи, 3 – самостійні заняття фізичними вправами, 4 – гімнастика до занять, 5 – фізкультурні хвилини та фізкультурні паузи впродовж дня, 6 – фізичні вправи і рухливі ігри під час великих (подовжених) перерв і в режимі продовженого дня, 7 – години здоров'я, 8 – Ваша думка.

На питання «Чи застосовуєте Ви у роботі з дітьми молодшого шкільного віку фізкультхвилинки-руханки із патріотичною спрямованістю» 70,8% респондентів відповіли «так».

На думку 80,9% вчителів фізичної культури, найбільш дієвим засобом фізичного виховання, який можна застосовувати для патріотичного виховання дітей молодшого шкільного віку (виховання поваги до Конституції держави, законодавства, державних символів – Герба, Прапора, Гімну тощо) є олімпійська освіта (рис. 4).

Встановлено, що 45,8% вчителів на уроках фізичної культури дітям молодшого шкільного віку розповідають про героїчні вчинки видатних спортсменів-військовослужбовців, які зробили значний внесок у зміцнення обороноздатності України.

Одностайною була стверджувальна відповідь респондентів, що успішні виступи українських

спортсменів на Олімпійських іграх та чемпіонатах світу сприяють підвищенню іміджу нашої країни. Це є беззаперечним позитивним фактом у процесі патріотичного виховання сучасної молоді.

На питання анкети «Чи варто з метою патріотичного виховання розповідати дітям молодшого шкільного віку про успішні виступи українських спортсменів на Олімпійських іграх та чемпіонатах світу?» отримано наступні відповіді: 93,7% вказали «так», 4,2% – «інколи» та 2,1% респондентів виявилось важко відповісти на дане запитання.

У той же час 66,6% вчителів фізичної культури зауважили, що дітям молодшого шкільного віку з метою патріотичного виховання можливо пропонувати завдання з пошуку відомостей про сучасних спортсменів-патріотів, які зробили вагомий внесок у зміцнення обороноздатності нашої держави.

Дискусія. Проведене нами дослідження підтвердило його важливість та своєчасність.

Вперше встановлено, що в умовах військового стану вчителі фізичної культури закладів загальної середньої освіти з метою формування патріотизму у дітей молодшого шкільного віку застосовують олімпійську освіту, фізкультхвилинки-руханки із патріотичною спрямованістю, вивчають витоки козацтва, застосовують ігрові та змагальні форми використання фізичних вправ у поєднанні з піснею або музикою та досліджують питання історико-культурної спадщини українського народу.

Аналіз відповідей респондентів дозволив встановити їх тождність із науковими напрацюваннями інших дослідників. Так, підтверджено дані Н.В. Москаленко, Н.С. Сороколіт, І.Х. Турчик [13], Н.С. Сороколіт [17], Н.П. Касіч [9] щодо засобів та форм фі-

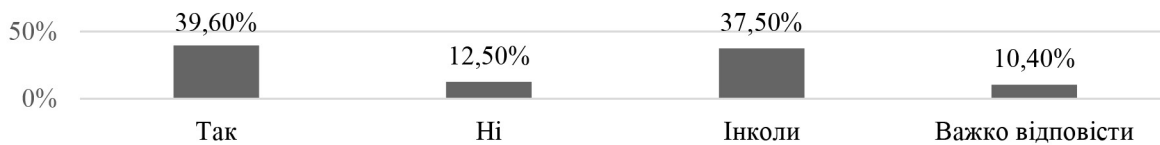

Рис.3. Відповіді респондентів на питання «Чи досліджуєте Ви на уроках фізичної культури з дітьми молодшого шкільного віку питання історико-культурної спадщини українського народу?» (n=48)

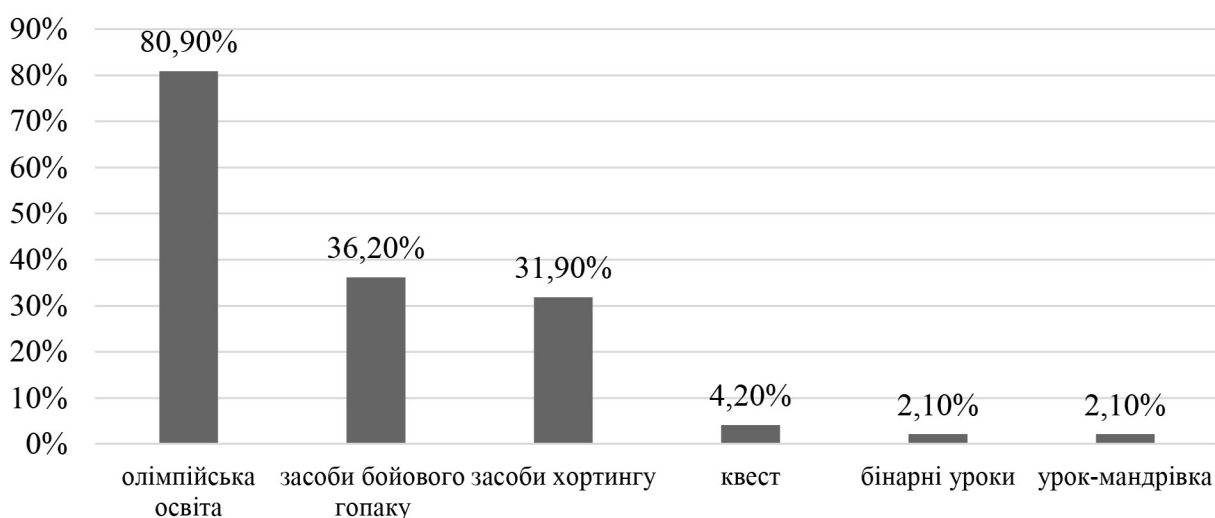

Рис. 4. Відповіді респондентів на питання «Які засоби фізичного виховання можна застосовувати для патріотичного виховання дітей молодшого шкільного віку» (n=48)

зичного виховання, за допомогою яких є можливість формувати патріотично налаштовані почуття у дітей молодшого шкільного віку; В.І. Мірошніченко, Т.Ю. Грузевич [12] про те, що патріотичне виховання повинно відбуватись одночасно у сім'ї та у школі; М.М. Булатової зі співавторами [4], Я.П. Галана зі співавторами [6, 5] у тім, що нині олімпійська освіта відіграє важливу роль на шляху до формування патріотичної свідомості молодого покоління.

Розширено знання щодо найбільш дієвих форм фізичного виховання, які можна застосовувати для патріотичного виховання дітей молодшого шкільного віку.

Набули подальшого розвитку знання про засоби фізичного ви-

ховання, які можна застосовувати для патріотичного виховання дітей молодшого шкільного віку (виховання поваги до Конституції держави, законодавства, державних символів – Герба, Прапора, Гімну).

Висновки. Результати проведеного анкетування дозволили вивчити особливості формування патріотизму у дітей молодшого шкільного віку. Результати даного анкетування будуть слугувати основою для теоретичного обґрунтування інноваційної педагогічної технології формування патріотизму у дітей молодшого шкільного віку в різних формах фізичного виховання для підвищення їх національної самосвідомості.

Вдячності. Наукова робота не має спеціального фінансування та

виконана відповідно до тематичного плану НДР Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту на 2021-2025 рр. за темою та «Наукове обґрунтування оздоровчо-рекреаційних технологій у фізичному вихованні різних груп населення» (номер держреєстрації 0121U108320).

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що відсутній будь-який конфлікт інтересів.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з теоретичним обґрунтуванням інноваційної педагогічної технології формування патріотизму у дітей молодшого шкільного віку в різних формах фізичного виховання для підвищення національної самосвідомості.

Література

1. Budak V., Oleksiuk O. Contemporary methodological approaches to the process of forming a personality of leader-patriot in the university educational environment. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки: збірник наук. праць.* Миколаїв, 2019. № 2(65). С. 40–47.
2. Бінецький Д., Касіч Н. Стан військово-патріотичного виховання молодших підлітків у процесі спортивно-ігрової діяльності: аналіз результатів дослідження. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. 2021. № 25. Кн.1. С.12-20 <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2021-25-1-12-21>
3. Бондаренко О.Ю. Актуальні питання патріотичного виховання. Історія та правознавство. Позакласна робота. 2014. № 3. С. 5-9.
4. Булатова М.М., Єрмолова В.М., Белокуров Д.В., Радченко Л.О., Кроль І.М. Реалізація національної ідеї становлення громадянина-патріота України через ціннісний потенціал олімпізму. Київ: Національний університет фізичного виховання і спорту України, 2020. 321 с.
5. Галан Я. Роль олімпійської освіти в патріотичному вихованні дітей в сучасних умовах. Інноваційна педагогіка, 2022. Вип. 47. 37-42 с.
6. Галан Я.П., Гакман А.В., Кашура А.В., Байдюк М.Ю. Патріотичне виховання дітей засобами олімпізму у Новій українській школі. Інноваційна педагогіка. 2020. Вип. 30. С. 132-135 <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/30-2.26>

Referenses

1. Budak V., Oleksiuk O. Contemporary methodological approaches to the process of forming a personality of leader-patriot in the university educational environment. *Naukovij visnik Mikolayivskogo nacionalnogo universitetu imeni V. O. Suhomlinsko-go. Seriya: Pedagogichni nauki: zbirnik nauk. prac.* Mikolayiv, 2019. № 2(65). PP. 40–47 (in Ukraine)
2. Binetskyi D., Kasich N. The state of military-patriotic education of younger teenagers in the process of sports and games: analysis of research results. *Theoretical and methodological problems of raising children and school youth.* 2021. No. 25. Book 1. P.12-20 <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2021-25-1-12-21>
3. Bulatova M.M., Yermolova V.M., Belokurov D.V., Radchenko L.O., Krol I.M. Implementation of the national idea of becoming a citizen-patriot of Ukraine through the valuable potential of Olympism. Kyiv: National University of Physical Education and Sports of Ukraine, 2020. 321 p. (in Ukraine)
4. Galan Ya. The role of Olympic education in patriotic upbringing of children in modern conditions. *Innovacijna pedagogika,* 2022. Vip. 47. 37-42 p. (in Ukraine)
5. Galan Y.P., Hakman A.V., Kashura A.V., Baidyuk M.Yu. Patriotic education of children by means of Olympism in the New Ukrainian School. *Innovacijna pedagogika.* 2020. Vip. 30. PP. 132-135 <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/30-2.26> (in Ukraine)

7. Діхтяренко З.М., Остапенко О.І., Зубалій М.Д., Шевчук В.С. Формування в учнівської та студентської молоді здорового способу життя в процесі військово-патріотичного виховання засобами бойового хортингу, *Фізичне виховання в рідній школі*, 2021. № 2. С. 29-32 URL: https://combat-horting.org.ua/sites/default/files/dikhtiarenko_1.pdf
8. Захарова Є.Ю. Громадянське виховання старшокласників у США (друга половина ХХ ст.) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Кіровоград, держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. Кіровоград, 2014. 20 с.
9. Касіч Н.П. Виховання цілеспрямованості старших підлітків у фізкультурно-оздоровчій діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07; Інститут проблем виховання. Київ, 2019. 252 с. URL: <https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2019/08/Dysertatsiia-Kasich-NP.pdf>
10. Коломоєць Г.А. Патріотичне виховання старших підлітків у процесі військово-спортивних ігор: дис... канд. пед. наук: 13.00.07 / Інститут проблем виховання НАПН України. Київ, 2021. 236 с
11. Кучер О.А. Формування громадянської компетентності учнів профільних класів засобами варіативних суспільствознавчих предметів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02; НАПН України, Ін-т педагогіки. Київ, 2014. 20 с.
12. Мірошніченко В.І., Грузевич Т.Ю. Формування громадянської культури старшокласників на основі сімейних традицій. EDUCATIONAL CHALLENGES. 2020. Вип. 61. С. 113-121
13. Москаленко Н.В., Сороколіт Н.С., Турчик І.Х. Ключові компетентності у фізичному вихованні школярів в рамках реформи «Нова українська школа». *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. пр. Київ, 2019. Вип. 5 (113). С. 223-228.
14. Остапенко О., Тимчик М. Стан військово-патріотичного виховання старшокласників в умовах ідейно-світоглядної конфронтації: аналіз результатів дослідження. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: збірник наукових праць. Київ, 2020. Вип.24. Кн 2. С.56-71.
15. Остапенко О. Сучасний стан військово-патріотичного виховання школярів загальноосвітніх навчальних закладів (на прикладі хортингу) URL: <http://lib.iitta.gov.ua/706708/1/%E2%84%964%20%D0%9E%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE-1.pdf>
16. Остапенко О., Тимчик О. Військово-патріотичне виховання старшокласників у контексті положень «Нової Української школи». *Методист*. 2018. № 5. С. 48–51. URL: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series.15.2021.3K\(131\).45](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series.15.2021.3K(131).45)
6. Dikhtyarenko Z.M., Ostapenko O.I., Zubalii M.D., Shevchuk V.S. Formation of a healthy lifestyle in pupils and student youth in the process of military-patriotic education by means of combat training, *Fizichne viovannya v ridnij shkoli*, 2021. № 2. PP. 29-32 URL: https://combat-horting.org.ua/sites/default/files/dikhtiarenko_1.pdf (in Ukraine)
7. Zakharova E.Yu. Civic education of high school students in the USA (second half of the 20th century): autoref. thesis ... candidate ped. Sciences: 13.00.01. Kirovogr. derzh. ped. un-t im. V. Vinnichenka. Kirovograd, 2014. 20 p.
8. Kasich N.P. Education of purposefulness of older teenagers in physical culture and health activities: diss. ... candidate ped. of science: 13.00.07; Institut problem viovannya. Kyiv, 2019. 252 p. URL: <https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2019/08/Dysertatsiia-Kasich-NP.pdf> (in Ukraine)
9. Kolomoets G.A. Patriotic education of older teenagers in the process of military sports games: Dissertation. ped. of science: 13.00.07 / Institut problem viovannya NAPN Ukrayini. Kyiv, 2021. 236 p.
10. Kucher O.A. Formation of civic competence of students of specialized classes by means of variable social science subjects: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02; NAPN Ukrayiny, In-t pedahohiky. Kyiv, 2014. 20 p. (in Ukraine)
11. Miroshnichenko V.I., Gruzevich T.Yu. Formation of civic culture of high school students based on family traditions. EDUCATIONAL CHALLENGES. 2020. Vip. 61. PP. 113-121 (in Ukraine)
12. Moskalenko N.V., Sorokolit N.S., Turchuk I.H. Key competencies in the physical education of schoolchildren within the framework of the «New Ukrainian School» reform. Scientific journal of the NPU named after M. P. Drahomanov. Series 15, Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sport): coll. of science. Kyiv, 2019. 5 (113). P. 223-228. (in Ukraine)
13. Ostapenko O., Tymchuk M. The state of military-patriotic education of high school students in conditions of ideological and worldview confrontation: analysis of research results. Teoretiko-metodichni problemi viovannya ditej ta uchnivskoyi molodi: zbirnik naukovih prac. Kyiv, 2020. 24. Vip. 2. PP.56-71.
14. Ostapenko O. The current state of military-patriotic education of schoolchildren of general educational institutions (on the example of horting) URL: <http://lib.iitta.gov.ua/706708/1/%E2%84%964%20%D0%9E%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE-1.pdf> (in Ukraine)
15. Ostapenko O., Tymchuk O. Military and patriotic education of high school students in the context of the provisions of the «New Ukrainian School». *Methodist*. 2018. № 5. PP. 48-51. URL: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series.15.2021.3K\(131\).45](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series.15.2021.3K(131).45)

17. Сороколіт Н. Можливості реалізації ключових компетентностей Нової української школи у фізичному вихованні школярів. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2019. № 3. С. 167–174.
18. Сороколіт Н., Шиян О. Методичні рекомендації щодо запровадження наскрізної змістової лінії «Громадянська відповідальність»: Фізична культура. Київ: Основа, 2018. 26 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1sxJx1qIuJ6A3D9Zy4X1_nywU39pco_16/view
19. Сороколіт Н.С. Компетентнісний підхід у фізичному вихованні. The XIV International Science Conference «Current issues of science and education», 2021. С. 146–152.
20. Стельмахович М. Українська родинна педагогіка. Київ: ІСДО, 1996. 223 с
21. Тимчик М.В. Військово-патріотичне виховання старшокласників у процесі фізкультурно-масової роботи. 2021 URL: <https://lib.iitta.gov.ua/728798/1/%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D1%87%D0%B8%D0%BA%20%D0%9C.%D0%92.%20%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82.%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84.%20%D0%86%D0%9F%D0%92%202021.pdf>
16. Sorokolit N. Possibilities of realization of key competences of the New Ukrainian school in physical education of schoolchildren.. *Sportivnyy visnik Pridniprov'ya*. 2019. № 3. PP. 167–174.
17. Sorokolit N., Shiyan O. Methodical recommendations for the implementation of the cross-cutting content line «Civil Responsibility»: Fizichna kultura. Kyiv: Osnova, 2018. 26 p. URL: https://drive.google.com/file/d/1sxJx1qIuJ6A3D9Zy4X1_nywU39pco_16/view (in Ukraine)
18. Sorokolit N.S. Competency approach in physical education. The XIV International Science Conference «Current issues of science and education», 2021. PP. 146–152 (in Ukraine)
19. Stelmakhovich M. Ukrainian family pedagogy. Kyiv: ISDO, 1996. 223 p. (in Ukraine)
20. Tymchyk M.V. Military and patriotic education of high school students in the process of physical education and mass work. 2021 URL: <https://lib.iitta.gov.ua/728798/1/%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D1%87%D0%B8%D0%BA%20%D0%9C.%D0%92.%20%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82.%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84.%20%D0%86%D0%9F%D0%92%202021.pdf> (in Ukraine)

Микитчик Володимир

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
м. Дніпро, вул. Набережна Перемоги 10, 49094, Україна
<https://orcid.org/0009-0001-5451-5101>

Кашуба Віталій

Національний університет фізичного виховання і спорту України
м. Київ, вул. Фізкультури, 1, 02000, Україна
e-mail: kashubavo@gmail.com, тел.: +380442876349
<https://orcid.org/0000-0001-6669-738X>